

Обрада новчаница и кованог новца

Сектор за послове с готовином

Септембар 2012. године

Обрада готовог новца

- Обрада готовог новца означава послове провере аутентичности, утврђивања бројне тачности и сортирања готовог новца.
- Провера аутентичности готовог новца означава поступак провере готовог новца ради издвајања примерака тог новца за које постоји сумња да су фалсификовани.
- Сортирање готовог новца означава физичко одвајање (разврставање) готовог новца према апоенима и физичким особинама (подобности за даљи оптицај).
- Подобан готов новац означава аутентичан готов новац чије су физичке особине проверене и који је оцењен као подобан за враћање у оптицај.
- Неподобан готов новац означава аутентичан готов новац чије су физичке особине проверене и који је због недостатака оцењен као неподобан за враћање у оптицај.

- Банка је дужна да обраду новчаница врши аутоматски и/или ручно.
- Банка аутоматску обраду новчаница за оптицај врши на машинама за руковање новчаницама, у складу с минималним стандардима за аутоматску проверу подобности новчаница за оптицај (Прилог 7 Одлуке).
- Банка је дужна да у поступку аутоматске обраде новчаница користи само тип машине за руковање новчаницама чију је проверу рада извршила НБС.
- Банка ручну обраду новчаница за оптицај врши у складу с минималним стандардима прописаним за ту проверу (Прилог 8 Одлуке).
- Ручну обраду новчаница у банци врше запослени који су у НБС прошли обуку за поступак обраде новчаница.

Минимални стандарди за ручну проверу подобности новчаница за оптицај

- Овим стандардима прописују се критеријуми и минимални услови за враћање новчаница у оптицај приликом ручне провере физичких особина новчаница коју обављају оспособљени запослени у банци.
- Новчанице за које се, током ручне провере, утврди да не испуњавају минималне стандарде за враћање новчаница у оптицај утврђене у овом прилогу, односно да имају јасно видљиво оштећење или недостатак једног од видљивих заштитних елемената новчанице – сматрају се неподобним за оптицај. Изузетно, пресавијене новчанице и новчанице са савијеним угловима које је могуће поправити руком, након поправке, сортирају се као подобне за оптицај. Провера подобности новчанице за оптицај обавља се визуелном и тактилном провером појединачних новчаница и тај поступак не захтева употребу било ког уређаја.

Критеријуми за ручну проверу подобности

Списак критеријума за ручну проверу подобности новчаница за оптицај:

1. запрљаност,
2. мрље,
3. графити,
4. избледелост,
5. зацепљења,
6. рупе,
7. окрњеност,
8. поправке,
9. изгужваност,
10. млитавост,
11. пресавијене новчанице, и
12. савијени углови.

Критеријум 1

Запрљаност (1)

- Новчаница је запрљана када је прљавштина (нечистоћа) распоређена на целој површини новчанице.
- Прљање новчанице повећава оптичку густину новчанице. Као последица тога, новчаница с прљавштином показује тамнији тоналитет од тоналитета чисте новчанице.
- Најпогодније место на новчаници за проверу запрљаности јесте део новчанице на који нема штампе (како на лицу, тако и на наличју новчанице).

Критеријум 1

Запрљаност (2)

Критеријум 1

Запрљаност (3)

НАПОМЕНА: НБС задужиће рачун банке кад у њеној уплати утврди постојање новчанице обојене упозоравајућом бојом.

Новчанице обојене упозоравајућом бојом предају се НБС уз захтев за предају новчаница обојених упозоравајућом бојом и оштећених новчаница (Прилог 14 Одлуке).

Критеријум 2 Мрље (1)

- Мрља је јасно уочљива груписана концентрација прљавштине.
- Новчаница на којој је мрља с покривеношћу до 3 мм² подобна је за оптицај.
- Уколико је покривеност новчанице мрљом већа од 3 мм², таква новчаница класификује се као неподобна за оптицај. За ту проверу није важно где се мрља налази, као ни њен интензитет.
- У случају дилеме око величине мрље, препоручује се да таква новчаница буде сортирана као неподобна за оптицај.
- Ако на новчаници има више мрља, њихове површине се не сабирају.

Критеријум 2 Мрље (2)

Критеријум 3 Графити (1)

- Графити су јасно уочљиве слике и/или слова, бројеви и други знаци написани или на неки други начин нанесени на оригиналну новчаницу.
- Новчаница која на себи има графите класификује се као неподобна за оптицај, без обзира на место, димензије или интензитет графита.

Критеријум 3 Графити (2)

Критеријум 4 Избледелост (1)

- Када је новчаница опрана или третирана хемикалијама, она може променити боју у смислу да се интензитет боје смањи или чак у потпуности изгуби, што доводи до избледелости новчанице (мање, веће или потпуне).
- Новчаница са избледелом бојом сортира се као неподобна за оптицај.

Критеријум 4 Избледелост (2)

Критеријум 5 Зацепљења

- Зацепљење је рез у папиру на ивици новчанице и може се класификовати као „отворено“ или „затворено“.
- Новчаница која има зацепљења („отворена“ или „затворена“) сортира се као неподобна за оптицај, без обзира на димензије зацепљења.

Критеријум 6 Рупе (1)

- Новчаница с рупама је новчаница која има најмање једну видљиву перфорацију.
- Новчаница која има једну или више рупа сортира се као неподобна за оптицај.
- Место рупе на новчаници и њена величина нису од значаја.

Критеријум 6 Рупе (2)

Критеријум 6 Рупе (3)

- Примери новчаница које су неподобне за оптицај и које НБС и банке не замењују у складу с тачком 43. Одлуке о управљању токовима готовине (перфориране новчанице са одређеним бројем, величином и распоредом перфорација на новчаници).

Критеријум 7 Окрњеност (1)

- Окрњена новчаница је новчаница с делом (деловима) који недостаје уздуж макар једне њене ивице, нпр. угао који недостаје.
- Окрњеност је оштећење различито од рупа.
- Свака окрњена новчаница сортира се као неподобна за оптицај.
- Димензије недостајућег дела новчанице нису од значаја.

Критеријум 7 Окрњеност (2)

Критеријум 8 Поправке (1)

- Новчаница на којој је извршена поправка јесте новчаница састављена из два или више делова исте новчанице који су спојени лепљивом траком, лепком или на други начин.
- Свака новчаница с поправком сматра се неподобном за оптицај, без обзира на величину, место или начин на који је поправка извршена.

Критеријум 8 Поправке (2)

Критеријум 9 Изгужваност

- Изгужваност је појава више јасно уочљивих набора на новчаници који знатно утичу на њен визуелан изглед и својства папира.
- Изгужвана новчаница сортира се као неподобна за оптицај.

Критеријум 10 Млитавост (1)

- Млитавост новчанице је резултат поремећаја у структури папира који узрокује недостатак карактеристичног звука и еластичности папира коју има оригинална новчаница при савијању.
- Млитаве новчанице сортирају се као неподобне за оптицај.
- У пракси, млитава новчаница често је истовремено и запрљана.

Критеријум 10 Млитавост (2)

Критеријум 11

Пресавијене новчанице

- Новчаница која је пресавијена и не може се поправити руком сортира се као неподобна за оптицај.
- Пресавијене новчанице које је могуће поправити руком, након поправке, сортирају се као подобне за оптицај.

Критеријум 12

Савијени углови (1)

- Новчаница с најмање једним јасно видљивим савијеним углом који се не може поправити руком сортира се као неподобна за оптицај.
- Новчаница са савијеним угловима коју је могуће поправити руком, након поправке, сортира се као подобна за оптицај.

Критеријум 12

Савијени углови (2)

- На сликама је пример новчанице са савијеним угловима које је могуће поправити руком и која се, након исправљања угла, сортира као подобна за оптицај.

Обрада кованог новца

- Ковани новац који је обрађен аутоматски или ручно и за који је утврђено да је подобан за оптицај банка може се вратити у оптицај само преко благајне.
- Ковани новац неподобан за оптицај јесте онај ковани новац који је због коришћења у оптицају, корозије или физичких утицаја променио неке од својих физичких особина.
- Ручну обраду кованог новца у банци врши само запослени који је у НБС прошао обуку за поступак обраде кованог новца.
- Машином за обраду кованог новца сматра се машина која одваја аутентичан ковани новац од кованог новца за који постоји сумња да је фалсификован, као и од неподобног кованог новца, без интервенције оператера.
- Машина за обраду кованог новца чију је проверу рада извршила НБС може се користити за обраду кованог новца.

ЗАМЕНА НОВЧАНИЦА (1)

Одлука о управљању токовима готовине (тач. 42. и 44)

- Новчаница која има део или више делова (који несумњиво потичу од исте новчанице), чија је укупна површина најмање 51% површине целе новчанице, замењује се за оптицајну новчаницу. Замену тих новчаница врше банке и потом их предају НБС.
- Новчаница за коју се утврди да не испуњава наведени услов може се поднети на замену НБС предајом у филијали НБС, уз изјаву о начину оштећења, пореклу новчанице и подацима о подносиоцу које ће банка узети од подносиоца новчанице. Новчаница ће бити замењена уколико се експертизом утврди да недостајући део (делови) не може бити замењен.
- Новчаница која је састављена од делова, при чему је неки део фалсификован или преправљан, не замењује се, већ се таква новчаница третира као новац за који постоји сумња да је фалсификован, тј. примењује се Одлука о поступању с новцем за који постоји сумња да је фалсификован.

ЗАМЕНА НОВЧАНИЦА (2)

Одлука о управљању токовима готовине (тач. 42. и 44)

- Не замењује се новчаница која је перфорирана, при чему број, величина и распоред перфорација одговарају перфорацијама наведеним у тачки 20. Одлуке.
- Новчанице за које се сумња да су обојене упозоравајућом бојом достављају се филијали НБС, уз изјаву подносиоца о пореклу новчаница, односно о томе како су, где и чиме обојене и с подацима о подносиоцу. Замену таквих новчаница НБС ће извршити после провере (и у зависности од резултата провере) коју ће обавити Министарство унутрашњих послова.